

СЕКЦІЯ 3

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ГЕОГРАФІЇ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ГЕОГРАФІЇ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРОЄКТНОГО ТА ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

Зуб Л.В.

*Відокремлений структурний підрозділ "Тернопільський фаховий коледж
ТНТУ ім. І.Пулюя", м. Тернопіль, Україна*

Zub_l@ukr.net

Сучасна географічна освіта вимагає відходу від пасивного засвоєння фактів на користь активного дослідження та критичного аналізу. Найбільш ефективним інструментом для досягнення цієї мети є синергія проєктної діяльності та проблемного навчання. Такий підхід дозволяє перетворити навчальний процес на пошук відповідей на реальні виклики сучасності, адаптуючи складність та тематику досліджень до вікових особливостей та освітніх програм учнів старших класів. Взаємодія з реальними географічними проблемами допомагає молоді краще готуватися до викликів сучасного життя, формувати екологічну свідомість і набувати досвіду прийняття відповідальних рішень у складних ситуаціях.

Актуальність такого підходу в географії полягає у необхідності формування ключових компетентностей старшокласників, таких як інформаційно-цифрової, екологічної, соціальної, громадянської та підприємницької. Використання реальних географічних ситуацій допомагає краще зрозуміти сучасні процеси у світі та підготуватися до свідомого вибору майбутньої професії. Проєктне навчання сприяє самостійному пошуку інформації, розвитку креативності, комунікаційних навичок і вміння працювати в команді.

Важливою складовою успіху є педагогічна майстерність викладача географії, особливо в умовах старшої школи. На цьому етапі викладач перестає бути просто транслятором знань і стає ментором та модератором, який ставить проблемні питання та допомагає студентам орієнтуватися в інформаційному просторі. Майстерність педагога виявляється у вмінні створювати інтелектуальні суперечності, що стимулюють пошукову діяльність, та здатності інтегрувати географію з майбутньою професійною спеціалізацією здобувачів.

Викладач має досконало володіти методами дискусії та ситуаційного моделювання, що дозволяє розвивати у молоді професійну відповідальність та здатність до критичного аналізу глобальних процесів. Саме педагогічна майстерність забезпечує ефективне поєднання проєктного та проблемного навчання, перетворюючи урок на простір для творчого зростання та формування компетентної особистості.

Процес реалізації географічного проєкту за професійного супроводу викладача має чітку логіку: від вибору теми та планування до самостійного дослідження, підготовки презентації та публічного захисту результатів. Така послідовність допомагає розвивати вміння планувати ресурси, аналізувати дані та впевнено виступати перед аудиторією [3].

Для учнів 10 класу та студентів початкових курсів коледжів найбільш доцільним є зосередження на регіональному та країнознавчому аспекті. Педагогічна майстерність викладача тут спрямована на організацію досліджень унікальних географічних об'єктів та аналізу соціально-економічних моделей різних держав. У межах проєктної діяльності студенти аналізують, наприклад, чинники «економічного дива» країн Східної Азії, демографічні виклики Європи в порівнянні з Африканським регіоном або вплив ресурсного потенціалу на геополітичну стабільність Близького Сходу. Можна звернути їх увагу на процеси урбанізації, зокрема феномену мегаполісів Латинської Америки, або ролі об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в розвитку міжнародного туризму. Такий підхід дозволяє зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки між географічним положенням країни та її місцем у світовому господарстві.

В 11 класі (або на відповідних курсах коледжу) вектор навчання зміщується в бік глобалістики та фундаментальних досліджень геосфер Землі. Пріоритетними стають складні екологічні та природно-ресурсні проблеми, що мають планетарне значення. Викладач стимулює аналіз причин змін клімату, пошук шляхів подолання дефіциту прісної води та розробку методів енергетичного переходу. Дискусійні питання, як-от використання ГМО для вирішення продовольчої проблеми, стають підґрунтям для формування етичної та екологічної позиції фахівця. Проєктна робота на цьому етапі часто стосується енергетичного переходу, зокрема можливостей альтернативної енергетики, а також збереження біорізноманіття в умовах антропогенного тиску.

Інтеграція цих методів забезпечує неперервність освіти: від розуміння специфіки окремих регіонів у 10 класі до усвідомлення цілісності та вразливості глобальної земної системи в 11 класі. Це готує випускників до самостійного прийняття рішень та розуміння своєї ролі у розв'язанні актуальних проблем сучасного світу.

Паралельно з проєктною діяльністю педагог застосовує методи проблемного навчання. Майстерність викладача полягає у вмінні поставити відкрите запитання, наприклад: «Які компроміси між економічним зростанням і екологічною безпекою реальні в сучасному світі?». Це активізує пізнавальну діяльність через розв'язання конкретних суперечностей, здобувачі активно шукають рішення, аналізують джерела та обґрунтовують власну позицію [2].

Сучасні реалії України вимагають від викладача особливої гнучкості та патріотичного спрямування проєктів. Наприклад, студенти можуть розробляти та реалізовувати ідеї використання вторинної сировини, зокрема, жерстяних банок та гофрокартону, для виготовлення окопних свічок для потреб Збройних Сил України. Такі проєкти поєднують географічні знання з патріотичним

вихованням, розвивають підприємницькі навички та почуття соціальної відповідальності.

Крім цього, здобувачі освіти можуть долучатися до досліджень, пов'язаних із наслідками воєнних дій для довкілля, аналізувати зміни в природних ресурсах і господарстві регіонів, а також пропонувати ідеї їх відновлення. Вони можуть створювати волонтерські ініціативи, інформаційні проекти або практичні рішення, що спрямовані на допомогу громаді, підтримку військових та відбудову країни.

Залучати учнів і студентів можна й до досліджування географічних наслідків війни в Україні. Вони можуть аналізувати зміни в населених пунктах, руйнування інфраструктури, вплив бойових дій на промисловість і сільське господарство різних регіонів. Саме ці теми є актуальними у сьогоdnішніх умовах. Окремим напрямом є вивчення змін у міграційних процесах. Можна досліджувати внутрішнє переміщення населення, причини вимушеної міграції та її вплив на соціально-економічний розвиток регіонів [1].

У межах проектної діяльності здобувачі можуть створювати карти змін територій, інформаційні матеріали про відбудову громад та пропонувати власні ідеї відновлення зруйнованих регіонів. Такі види діяльності допомагають поєднувати навчання з реальними проблемами сучасності та формують у молоді відповідальне ставлення до природи і суспільства.

Для оцінювання такої діяльності доцільно використовувати чіткі критерії: змістовність роботи, практична цінність результатів, якість оформлення, рівень командної взаємодії та презентаційні навички. Саме це й сприяє об'єктивній оцінці та мотивації здобувачів освіти.

Ефективність реалізації проектів значною мірою залежить від володіння викладачем цифровими інструментами. Використання Google Earth та ArcGIS для просторового аналізу територій, дослідження природних і соціально-економічних процесів, візуалізації змін у довкіллі, а також платформ Canva, Gamma та Prezi для візуалізації результатів, робить навчання наближеним до реальних професійних умов.

Організацію командної роботи онлайн найчастіше забезпечують сервіси Google Meet та Zoom. Вони дають можливість обмінюватися матеріалами, виконувати завдання у групах, проводити обговорення та контролювати етапи виконання проекту навіть у дистанційному форматі. Завдяки таким інструментам навчальний процес стає більш сучасним, зручним і наближеним до реальних професійних умов.

Отже, інтеграція проектного та проблемного навчання під керівництвом майстерного педагога є потужним інструментом підготовки компетентних фахівців, здатних відповідати на глобальні виклики, аналізувати складні географічні процеси та сприяти сталому розвитку України. Це формує не лише глибокі предметні знання з географії, а й життєво важливі навички ХХІ століття, необхідні для становлення свідомої та інноваційної нації.

Список використаних джерел

1. Безуглий В. В., Яворська В. В., Клімов В. М. Проблемне навчання як засіб формування пізнавальної активності студентів географічних спеціальностей // Теоретичні та методологічні засади професійної освіти. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2196-2025-2-30-9>. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://share.google/RENrzv6w8eNf0k7ZJ> (дата звернення: 17.04.2026).
2. Ковальова К. І., Нападовська Г. Ю. Метод проєктів як засіб модернізації навчально-виховного процесу з географії // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки. Херсон, 2015. № 2. С. 113–118.
3. Поручинська І. В., Поручинський В. І., Слащук А. М. Використання методу проєктів на уроках географії. Перспективи та інновації науки. 2024. № 3(21). С. 878–887. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3\(21\)-878-887](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3(21)-878-887). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/10404/10460> (дата звернення: 15.04.2026)

РОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

Перхач О. Р.¹, Ровенчак І. І.²

*^{1, 2}Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

[¹oxana.perkhach@ukr.net](mailto:oxana.perkhach@ukr.net), [²ir_pavuk@ukr.net](mailto:ir_pavuk@ukr.net)

Важливу роль у теоретичній та практичній формах навчання відіграють навчальні екскурсії. Вони спрямовані на формування у здобувачів професійних компетентностей, мають практичний напрямок, є складовою підготовки майбутніх фахівців, дозволяють інтегрувати знання з різних предметів, а також спроможні розвивати навички спостереження і дослідницької роботи.

На географічному факультеті ЛНУ імені Івана Франка читається, зокрема, дисципліна “Рекреаційна географія”. Вона є вибірковою для студентів-бакалаврів денної форми навчання спеціальності С6. Географія та регіональні студії, яка викладається у 8 семестрі в обсязі 4 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Метою дисципліни є формування у студентів розуміння ролі рекреаційних ресурсів, ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними поняттями рекреаційної географії, функціонуванням та розміщенням територіальних рекреаційних комплексів, рекреаційним районуванням України та світу, роллю рекреаційних ресурсів у сфері рекреаційних послуг.